

Synvärlden

Nr 1 2016

Tidskrift för fakta, debatt och utveckling kring synskaderehabilitering

Från masterkursen, se sid 8

Punktskrift i Vilda Västern, sid 10

Daisyläget i Gävleborg, sid 4

Ges ut i samarbete mellan
Synskadades Riksförbund – SRF,
Föreningen För Synrehabilitering
– FFS och Specialpedagogiska
Skolmyndigheten, Resurscenter
syn i Stockholm och Örebro.

Redaktion:

Jan Wiklund, tel 08-39 92 98
Annika Södergren (ansv.utg)
tel 010-473 52 82

Postadress:

Nya Synvärlden
SRF, 122 88 Enskede

Fax:

08-39 93 22

e-post:

nyasynvarlden@srf.nu

2015 kommer Nya Synvärlden ut
med fyra nummer

Manusstopp

15 maj

Tidningen kommer ut på svart-
skrift och läsbar pdf.

Adressändringar och nya
prenumerationer anmäls till
kansli@ffss.se.

Skicka gärna ditt bidrag – artikel
eller annons – till tidningen på
epost. Redaktionen förbehåller sig
rätten att korta ner och redigera
insänt material. Annonser går
givetvis in obeskurna.

Artiklarna läggs dock oftast in
oredigerat och författaren ansvarar
själv för innehållet.

OBS att bilder tagna med mobil
ofta blir usla!

OBS att digitalbilder kräver hög
upplösning.

Redaktionen skickar ett varmt
tack till alla som medverkat med
material i detta nummer!

ISSN 1401-4742

Innehåll

Inledare	3
Landet runt	
Daisyläget i Gävleborg	4
En rehabilitering i världsklass – SRF Stockholm-Gotlands förslag	5
Utbildningsfrågan	
Pensionsboom på gång	7
Skapa kunskap tillsammans – tvärvetenskaplig masterutbildning	8
Synutblilckar	
Punktskrift i Vilda Västern	10
En värld av innovationer i Montreal	14
... samt orientering och förflyttning därstädes.	16
Veteraner	
Lars Hellström har lämnat oss men också många lösningar	18
Kalender	20

FFS — Föreningen För Synrehabilitering

Ordförande:

Annika Södergren

tel 010-473 52 82, epost annika.sodergren@ffss.se

E-post: kansli@ffss.se

Webbsida: www.ffss.se

Kom ihåg att betala in medlemsavgiften!

För att bli medlem gå in på www.ffss.se och länken "bli medlem!". Fyll i formuläret så kommer en faktura på medlemsavgiften 250:-
Organisationsnummer 85 72 05 – 8199

God fortsättning på det nya året!

2015 var det år då FFS firade 40 år. Detta gjorde vi i samband med FFS konferensen; ”Med FFS i tiden” som hölls under en dag i mars.

Årets stora händelse var nog ändå den Nordiska kongressen i synpedagogik som hölls i Tönsberg i Norge i maj. Det var en mycket uppskattat kongress och det ger så mycket att träffas inom Norden och utbyta erfarenheter samt lära sig nytt. FFS delade ut 10 extra stipendier till den kongressen, som en del av vårt 40 årsfirande. Det var en välbesökt kongress med ca 180 deltagare, där flertalet kom just från Sverige!

Nästa gång blir kongressen i Sverige 2018. Då ser vi framemot att det är många inom ”Syn Sverige” som är beredda att bistå med sina kunskaper i form föreläsningar och workshops.

Årets FFS:are 2014 blev synpedagog Anna Nilsson främst för sitt engagerade arbete med utbildningen av synrehabiliterare samt med arbetet med den nordiska masterutbildningen till synpedagog. Utmärkelsen Årets FFS: are går till en person som på ett konkret och engagerat sätt bidragit till att utveckla svensk synrehabilitering.

Under 2015 var vi 223 medlemmar i FFS. Medlemsavgiften kvarstår på 250 kr/år och då

får man hemskickat tidningen ”Nya Synvärlden” 4 gånger/år. Dessutom finns möjlighet att söka stipendium och utvecklingsbidrag för FFS medlemmar. Missa inte den chansen! Vi ser att medlemsantalet sakta går ner, många går i pension och det har varit svårt att locka nya medlemmar.

Att just kunna söka stipendier till konferenser hoppas vi ska kunna få många att inse nyttan av att vara medlem. Speciellt när nu många arbetsplatser har en begränsad ekonomi för att skicka personer på fortbildande konferenser.

Vi inom styrelsen vill att medlemmar och andra hör av sig till oss kring frågor, funderingar och förslag. Det kan exempelvis vara med förslag på föreläsare på kommande konferenser, saker vi bör arbeta med inom styrelsen eller om någon är intresserad av att ingå i styrelsen framöver. Enklast att nå oss är via vår e-post: info@ffss.se

Vill här passa på att rikta ett stort tack till våra sponsorer; Dolphin, ICAP, Idéutveckling, Insyn, Iris hjälpmedel, LVI, Multilens, Polar Print och Pro Vista. Ert bidrag till föreningen är en förutsättning för vår verksamhet!

Nu hoppas jag att vi ses på FFS konferensen i mars på Scandic

hotell Uplandia i Uppsala!!

Annika Södergren
FFS styrelse

Kallelse till FFS årsmöte

torsdag 17/3 2016 kl. 16.30 på Hotell Scandic Uplandia, Uppsala

Alla FFS medlemmar hälsas varmt välkomna!

Vi börjar med lite mingel och tilltugg.

Dagordning m.m. publiceras på FFS hemsida senast 14 dagar innan årsmötet.

**Ett tunt nummer?
Nästa blir tjockare
– om du skriver!**

Daisyläget i Gävleborg

Före jul interpellerade oppositionen i Gävleborgs landsting om att som sista landsting godkänna daisyspelare som hjälpmedel, något SRF där har krävt i alla de år daisy har varit internationell norm.

Ansvariga regionrådet Tommy Berger svarade att den politiska nivåns uppgift är att anslå pengar men att han ”inte har för avsikt att i övrigt blanda sig i förskrivningsprocessen”.

Det är istället Hjälpmedelskommittén som avgör vad som ska gälla.

– **Vi bestämmer** inga listor, säger kommitténs handläggare Gunilla Tuvér. Varje person har rätt till en individuell bedömning utifrån sina behov. Utifrån resultat av bedömning föreslås åtgärd, vilket kan vara egenvård eller när det gäller hjälpmedel, egenansvar.

– Det finns en övergripande princip av vad som är egenansvar och vad som är landstingets ansvar. Det är att landstinget erbjuder produkter som kräver hälso- och sjukvårdskompetens när det gäller utprovning, anpassning, bedömning och uppföljning. Och då hamnar daisy utanför.

– Dessutom bedömer vi att efterfrågan är liten. Under en tid för många år sen tillhandahölls daisyspelare genom biblioteket

men det var inte många som ville ha.

Istället för daisyspelare rekommenderar Gävleborg folk att köpa mp3-spelare. Dessutom tillhandahåller man appar för smartphones med utbildningar för den som vill. Det är bra med en utveckling mot standardprodukter tycker Gunilla Tuvér, som också påpekar att Region Gävleborg inte har avgifter när man har ett bedömt behov av hjälpmedel, till skillnad mot många andra landsting.

Barn kan dock få daisyspelare.

– **Vi har haft en** grupp utbildning och tar emot enskilda som vill ha instruktion, säger Annika Pierrou på Kom-X som kompletterar syncentralen när det gäller datoranvändning. Det är bara att ringa.

– Men det har inte varit någon anstormning, säger hon. Smartphones är ju rätt dyra. Vi rekommenderar att den som funderar på att köpa en kommer hit och

provar först.

SRF:s ombudsman i Gävleborg Lars Engberg tycker att det är lite oförskämt att hänvisa folk till att köpa egna smartphones.

– Dels är de dyra, som Annika Pierrou säger. Och dessutom är de skrämmande för dem som helt saknar datorvana. Jag har en känsla av att vi lever i helt olika världar.

– Vi har också helt olika uppfattning när det gäller försöket med daisyspelare på bibliotek 2007. Det var ett jättestort intresse, spelarna fulltecknades och biblioteket fick köpa in 20-25 spelare för egna pengar – fast det finns ju inte med i någon statistik.

– Jag tror att det har blivit en prestigefråga. Det kan inte handla om pengar, det skulle kosta en halv miljon. Men som väl är har det blivit en prestigefråga för oppositionen också.

– Vi kommer absolut inte att lägga locket på, bekräftar Birgitta Bjerken från oppositionen.

Beträffande den övergripande principen tycker Lars Engberg att den är så luddig att den på intet sätt skulle behöva blockera daisyspelare.

– Jag fick en termometer, så deras argumentering låter krystad. Det finns många hjälpmedel där det inte behövs någon sjukvårdskompetens. Även i Gävleborg.

En rehabilitering i världsklass

Syncentralen i Stockholm ska upphandlas. Det har landstingets hälso- och sjukvårdsnämnd beslutat. Inför upphandlingen har SRF Stockholms och Gotlands län tagit fram ett fempunktsprogram, med förslag på hur rehabiliteringen för synskadade kan utvecklas. Nya synvärlden ger här en sammanfattning av ”En rehabilitering i världsklass”.

SRF lyfter fram två stora utvecklingstrender som är av särskild betydelse: Individualiseringen och digitaliseringen. Individualiseringen i samhället sätter ökat fokus på den enskildes möjligheter och rättigheter. Inom vården syns den i form av den nya patientlagen, som ska ge den enskilde mer makt som patient. På motsvarande sätt måste rehabiliteringen på syncentralen ställa brukarens önskemål och egna initiativ i centrum. Digitaliseringen för in datateknik i människors vardag på bred front. Att röra sig på internet och använda e-tjänster har blivit nödvändigt för att vara fullt delaktig i samhället. Detta öppnar nya möjligheter, men skapar också stora svårigheter för personer med synnedsättning. Båda dessa utvecklingstrender innebär stora utmaningar för syncentralen framöver.

Fem utvecklingsområden
SRF pekar ut fem viktiga utvecklingsområden. Genom att

konsekvent arbeta med dessa kan rehabiliteringen bli av högsta internationella klass.

1. Utveckla metoder för att stimulera brukarens egna drivkrafter

För att komma framåt måste man vilja framåt. Därför är brukarens medverkan och eget engagemang avgörande i rehabiliteringen. Vi vill att de som kommer till Syncentralen redan från början ska få en tydlig bild av vad rehabiliteringen kan göra för dem och hur de själva kan påverka resultatet. De behöver också få ”verktyg” för att hantera sin synskada, övervinna motgångar och sikta framåt.

Vi vill att man tar lärdom av idrottspsykologin och arbeta särskilt med motiverande samtal och mental träning.

2. Samverka och bygg nätverk som hjälper brukaren framåt

Ett starkt nätverk runt brukaren ökar chanserna till en lyckad rehabilitering. Syncentralen har redan idag en omfattande samverkan med olika aktörer. Vi vill att detta arbetssätt stärks ytterligare och ingår i en mål-medveten strategi. Stöd till familj och närstående, med bl. a. särskilda kurser för anhöriga, ska vara en självklar del i rehabiliteringen. Samverkan med andra delar av

vården, skolor, arbetsförmedlingen, försäkrings-kassan och kommunernas syninstruktörer, behöver fördjupas. Vi vill särskilt peka på vikten av att barn och unga får ett sammanhållet stöd. Även yrkesverksamma och personer med utländsk bakgrund behöver mer samordnade insatser för att rehabiliteringen ska bli framgångsrik.

3. Utöka träning i färdigheter som ger mer självständighet och självförtroende

Den som får kraftigt nedsatt syn måste hitta nya sätt att klara vardagen: att laga mat, sköta sina kläder, betala räkningar, göra anteckningar och läsa böcker och tidningar. Att kunna förflytta sig på egen hand och orientera sig i olika miljöer är också nödvändigt för att kunna vara aktiv och delta i samhället. Det behövs mer övningsstid och coachning för att kunna träna systematiskt på de nya färdigheter som krävs. Vi vill se tydliga utbildningsupplägg för hur olika färdigheter kan övas upp. Vi efterlyser också en särskild satsning för att utveckla träningen i orientering och förflyttning.

4. Storsatsa på kunskaper i att hantera digital teknik

Människor förväntas idag kunna använda datorer och smarta mobiler för att skaffa viktig information och utföra olika tjänster. Många synskadade är dock utestängda från dessa möjligheter, bl. a. från landstingets olika e-hälsotjänster. Det krävs särskilda utbildningssatsningar,

för att personer med synnedsättning fullt ut ska kunna använda den digitala tekniken i sin vardag. Dessutom måste processen för att få fungerande datorhjälpmedel göras både snabbare och enklare för brukarna.

5. Utveckla arbetsätt som bygger på systematik och vetenskap

Vi vill se mer av vetenskap och systematiska metoder även inom rehabiliteringen för synskadade. Bland annat ökad systematik vid kartläggning av brukarnas behov, tydliga rehabiliteringsplaner med stärkt brukarinflytande, återkommande uppföljningar för barn och vuxna, träningsprogram som baseras på aktuell vetenskap och forskning som knyts till syncentralens verksamhet. Allt detta bidrar till ökad kvalitet och till att syncentralen blir attraktiv som arbetsplats.

Slå vakt om personalen

SRF påpekar slutligen att det idag råder brist på synpedagoger och datapedagoger för synskadade. Därför är det av avgörande betydelse att ta vara på och utveckla den kompetens som redan finns på Syncentralerna. Det behövs också en strategi för att rekrytera de nya, kompetenta specialister som behövs för framtiden.

I sammanlagt åtta fördjupningsblad har SRF Stockholms och Gotlands län utvecklat sina förslag för att närma sig en rehabilitering i världsklass. För mer information kontakta gärna ombudsman Lennart Karlsson.

Tel: 08 – 462 45 17

Lennart.karlsson@srfstockholmgotland.se

Syn-/hörselinstruktörsutbildning

Ny kurs startar 2016-04-11 och avslutas 2016-05-27. Kursen omfattar 4 veckor teoretiska studier vid internat samt tre praktikveckor hemifrån.

Kurskostnad 25 000 SKr

Mat och logi 16 000 SKr

Vill du veta mera eller anmäla dig till kursen kan du kontakta Hagabergs Folkhögskola 08-550 910 50 Kursexpedition, eller 0705-640 418 Kursföreståndare – senast 4 mars.

Pensionsboom på gång

Enligt en rikstäckande inventering som nyligen genomförts så kommer runt 40 synpedagoger att lämna arenan inom fem år och då är det ändå bara syncentralerna som tillfrågats. Syncentralerna startade i mitten och slutet av 70-talet och många av de blivande pensionärerna var med redan då. Den utbildning som startade 1976 gav hög kompetens inom synområdet - både praktiskt och teoretiskt - och Sverige hade gott rykte inom alla delområden som synträning med och utan optik, orientering/förflyttning, kompensatoriska metoder och insatser för barn.

I början av 2000-talet blev det knepigare att utbilda sig till synpedagog. Det fanns en masterutbildning på halvfart som drog ut över fyra år och det passade inte alla. Utbildningen blev också mera teoretiskt inriktad och de praktiska färdigheterna fick stå tillbaka. Konsekvensen av detta blev att det anställdes arbetsterapeuter på synpedagogtjänster och att dessa sedan internutbildades. Det fungerade säkert bra så länge det var synpedagoger som hade gedigen utbildning i bagaget och som var duktiga på, och villiga att, dela med sig men det är ju så att många har nischat sig inom ett eller några områden och det styr bredden i internutbildningen. Jag befärad att det blir en succesiv försämring av all spetskompetens inom synområdet när internutbild-

ning ges av de som själva blivit internutbildade om vi inte har en sammanhållen utbildning.

Nu finns det ju ett ljus i mörkret - vi har en välfungerande utbildning till synrehabiliterare vid YH i Härnösand sedan tre år tillbaka. Jag vill påstå att den i mångt och mycket liknar utbildningen vi hade fram till 2003 fast den är komprimerad till 1 år istället för 1½ och inte omfattar insatser för barn och ungdomar, även om praktikdelen innehåller alla åldersgrupper på de flesta syncentraler. Den har också kompletterats med all den nya teknik som tillkommit vad gäller hjälpmedel och annan välfärdsteknologi. Utbildningen är beviljad för fyra år och det innebär minst 50 nya aktörer om man räknar bort de som redan har tjänst på syncentraler.

Då borde framtiden vara tryggad men nu kommer vi till det stora problemet nämligen att ett stort antal landsting har en policy att inte anställa medarbetare som inte har treårig högskoleutbildning i botten. Jag har väldigt svårt att begripa varför en grundutbildning till vad som helst (bara den är treårig) är viktigare än en ettårig påbyggnad med synkompetens. Givetvis är optiker, ögonsköterska eller arbetsterapeut en bra grund att bygga vidare på och många av de studerande har sådan bakgrund, men vi har även sett

exempel på personer som haft annan bakgrund och axlat rollen lika bra.

Vi kan inte ändra på YH-myndighetens intagningskrav men vi har stort inflytande när det gäller att fylla utbildningen med kunskap som behövs i det praktiska arbetet på våra syncentraler i framtiden. När det gäller rekrytering är det viktigt att arbetsgivaren har insikt i vilken kompetens som krävs för att ge brukarna en god synrehabilitering. Om vi ska kunna leva upp till att vi erbjuder habilitering/rehabilitering på specialistnivå måste vi säkerställa att framtidens synpedagoger har den spetskompetens inom synrehabilitering som krävs.

Det pågår också en nordisk masterutbildning och den ger fördjupade kunskaper inom hela vårt område. Den är också viktig för framtida forskning. Kruxet är att det bara är två studenter från Sverige så jag har svårt att se den utbildningen som ett forum för framtida rekrytering.

Jag vill poängtera att det nu är hög tid att ta till vara på de resurser av utbildade aktörer som finns och fundera på hur vi ska trygga återväxten och bibehålla spetskompetensen i framtiden inom området habilitering/rehabilitering för personer med synnedbjudning.

Gun Olsson

SC-chef/synpedagog i Kalmar

Skapa kunskap tillsammans – tvärvetenskaplig masterutbildning

Det norsk-svenska samarbetet kring en master i synpedagogik och synrehabilitering har nu pågått ett drygt år. I januari 2015 startade den första kullen och i augusti 2015 den andra. Nu är det dags för de av er som funderar över att gå den här masterutbildningen att söka till programstarten i augusti 2016.

Varför en tvärvetenskaplig masterutbildning? Det som är specifikt med den här utbildningen är att den bygger på flera olika kunskapsområden som genomgående integreras i de olika kurserna. Huvudområden är optometri, specialpedagogik, oftalmologi och rehabilitering/habilitering. Därutöver hämtas givetvis kunskap även från angränsade områden såsom psykologi, sociologi, arbetsterapi, teknik, arkitektur, et cetera. Det här menar vi är en framgångsrik väg för att förbereda morgondagens medarbetare för de utmaningar som kommer att ställas och ställs för att på ett kompetent sätt stödja personer och lära dem att hantera nya livsutmaningar i samband med synnedläggning och blindhet.

De personer som läser programmet har också olika grundutbildningar såsom bland annat optiker, lärare, sjuksköterska, värnepole och arbetsterapeut.

För att vi redan under utbildningen ska ha möjlighet att arbeta med den tvärvetenskapliga aspekten av rehabilitering, habilitering och undervisning är studenterna indelade i grupper där olika yrken representeras. Uppgifter som arbetas med under kurserna är bland annat vad varje yrkesgrupp särskilt kan bidra med inom synverksamheter, vilket ger en god inblick i och grund för kommande yrkesarbete. Grundidén är att det finns en gemensam vetenskaplig plattform i utbildningen men att man också särskilt specialiserar sig inom den egna professionen.

Som ett exempel vill vi nämna en av kurserna i höstas som lästes av båda kullarna med cirka 24 studenter med tio olika yrkesbakgrunder från Norge, Sverige och Danmark. Den handlade om tvärvetenskaplig kunskapsutveckling. När kunskap från olika kunskapsområden ska läggas samman och integreras är det centralt att också belysa förutsättningarna för detta. Här behandlade vi hur kunskap tas fram på olika sätt inom olika discipliner och vad det är för skillnad mellan ett positivistiskt synsätt i relation till ett kvalitativt fenomenologiskt synsätt eller ett samhällsinriktat perspektiv (Thomassen, 2007).

Med tvärvetenskap menas oftast vetenskapligt samarbete mellan forskare och forskargrupper från skilda discipliner, men termen är minst lika adekvat att använda inom praktiskt arbete inom rehabilitering, habilitering och undervisning där olika ämnesområden finns representerade. Om vi ska argumentera för behovet av att arbeta tvärvetenskapligt menar vi att samverkan krävs för att lösa de komplexa problem som finns i dagens samhälle, till vilket även konsekvenserna av synnedläggning kan föras. För att gå vidare mot ny kunskap inom komplexa områden krävs ofta mångfaceterade och kreativa forskningsmiljöer.

Relationen mellan teori och praktik var också ett område som vi behandlade på kursen och som vi menar är centralt både för att förankra det praktiska arbetet i vetenskapliga rön och forskning, men även för att praktikförankra forskningen. Utgångspunkten var här att vi ofta saknar distans till vår egen praktik, ofta gör vi som vi alltid har gjort och vårt agerande kan sägas vara nersjunket i själva det praktiska utförandet. Att gå en utbildning medför att distans kan skapas till det som ofta är praktiskt fungerande kunskap i praktiken men som vi inte alltid

Presentationstillfälle

kan artikulera i ord. Att läsa om begrepp och teorier gör att man får ett språk för det som vi dagligdags utför. Teori kan också sägas vara en abstrakt förenkling av verkligheten som syftar till att förklara eller förstå något visst. Det sätt som förts fram för att skapa distans till den egna ofta förgivettagna praktiken är reflektion (Bengtsson, 1993). Denna kan erhållas via självreflektion, via dialog med andra eller via vetenskaplig forskning. Att sätta ord på den egna praktiken innebär att vi kan lära oss av den, men även undervisa andra om specifika praktiker. Via att börja artikulera hur något genomförs tas ett första steg mot teoretisk kunskap om praktiken.

Idag förs det ofta fram att verksamheter ska vara förankrade i evidens. Hur evidensbaserad kunskap utvecklas var därför också ett område som behandlades på kursen. Att ha kunskap om vetenskapliga belägg för vad som visat sig användbart och hur vi ska bedriva en så bra vård och rehabilitering/habilitering som möjligt är centralt för alla

synmedarbetare. Vi är skyldiga att sträva efter bästa tillgängliga kunskap om den verksamhet där vi arbetar, vilken ska kombineras med kliniskt kunnande och personens (patientens) förutsättningar och önskemål.

På kursen fick studenterna i tvärvetenskapligt sammansatta grupper arbeta med någon av följande frågeställningar:

- Vad identifierar ni som de största utmaningarna för att inom syn(re)habiliteringens praktik arbeta med tvärvetenskaplig kunskapsutveckling?
- Hur kan man konkret arbeta för att teori och praktik på bästa sätt ska kunna integreras inom synpraktiker?
- Vilken funktion menar ni att evidens som förhållningssätt och/eller process kan ha för utvecklandet av synverksamheter?

Studenterna hade sedan i uppgift att utarbeta en poster där de skulle presentera resultatet av vad de kommit fram till. I december hade vi en dag där varje grupp fick presentera sin poster, vilket sedan följdes av livliga diskussioner där vi gemensamt prövade olika sätt att utveckla

synverksamheter. Eftersom utbildningen är ett mastersprogram integrerar vi ofta mindre forskningsmetodiska element i kurserna.

Om du önskar mer information om mastersprogrammet Vision rehabilitation är du välkommen att besöka hemsidan: <http://www.usn.no/mss>
Programmet ges på deltid 50 % under 8 terminer och undervisningen är förlagd till både Norge (Kongsberg) och Sverige (Göteborg), men stor del är även nätbaserad. Som vi presenterat ovan försöker vi genomgående integrera teoretiska och praktiska moment på kurserna. Ambitionen är att få god kunskap i det konkreta arbetet med att stödja och lära personer att hantera synnedläggelse eller blindhet i det dagliga livet men också känna till relevant teoriutbildning. Programmet är därför både forskningsförberedande och förberedande för arbete inom rehabilitering, habilitering, olika undervisningspraktiker, optometri et cetera.

Sista ansökningsdag är 15

Punktskrift i Vilda Västern

Tänk att få möjlighet att åka till vilda västerns ursprung i södra USA. Att få lära mig mer om hur punktskrift används i världen och samtidigt få en kulturell dos. Allt detta i kombination med vackra vyer och trevliga människor. Så blev en vecka i november för mig 2015 med hjälp av FFS stipendium.

Ursprungssyftet med min stipendieansökan var att få åka till Perkins i Boston och ta reda på mer om hur man använder sina punktskriftshjälpmedel i undervisningen för barn. Vi hittade dock inga passande konferenser eller utbildningar de tillfällen jag kunde resa. John Price på Perkins rekommenderade mig istället att delta på ”Getting In Touch With Literacy”. Konferensen är mer inriktad på pedagogik än hjälpmedel, som är min arena, men jag är nyfiken och vill lära mig mer om detta stora område som jag för 6 år sedan fick möjlighet att träda in i.

Så i november 2015 gick flyget till Albuquerque, New México,

USA. ”GITWL” skulle genomföras för tolfte gången. Återigen skulle yrkesverksamma och privatpersoner träffas för att utbilda sig, mingla och utbyta erfarenheter inom det gemensamma intresseområdet: hur man lär sig läsa och använda punktskrift. Från början var den en nationell konferens - men med åren har allt fler olika nationaliteter deltagit. 2015 deltog ca 400 personer och det fanns förutom amerikaner representanter från 8 länder varav ett 10-tal personer från Sverige och ett par från Norge.

GITWL är i hög grad finansierad av sponsorer för att så många som möjligt ska ha ekonomisk möjlighet att delta. Det är en konferens med fokus på alla former av läs- och skrivkunighet, även om den i allra högsta grad handlar om punktskrift och taktilt stöd vid inläring. Det hålls workshops om olika ämnen, inom olika ålderskategorier. Allt från spädbarn och hur man börjar öva taktilt med dem från födseln, till vuxna som förlorat delar av

eller all syn och som är måna om att bibehålla sitt skriftspråk.

Läs mer om konferensen och organisationen på <http://www.gettingintouchwithliteracy.org/historybeliefs.htm>

New Mexico ligger i Nordamerika, söder om Colorado och strax norr om México. Albuquerque är fantastiskt vackert med stenöken blandat med höga berg. Albuquerque är New Méxicos största stad och har ca 550 000 invånare. Konferensen genomfördes på Hyatt Regency Tamaya Resort and Spa, längs floden Rio Grande.

Workshop I

Jag deltog i sju olika workshops under de tre dagarna. Den jag tyckte var mest intressant hölls av Diane Wormsley, North Carolina Central University. Hon har tagit fram en metod för att lära sig punktskrift som kallas ”I-M-ABLE: A functional approach to braille literacy”. I-M-ABLE står för: Individualized Meaning-centered Approach to Braille

april och görs via Høgskolen i Sørøst-Norge.

Varmt välkomna att höra av er om ni har några frågor!

**Inger C. Berndtsson och
Helle K. Falkenberg**
Göteborgs universitet och
Høgskolen i Sørøst-Norge

Referenser:

Bengtsson, J. (1993). Theory and practice: two fundamental categories in the philosophy of teacher education. *Educational Review*, 45(3), 205–211.
Thomassen, M. (2007). Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion i vetenskapsfilosofi.

Malmö: Gleerups. (Utgiven på norska av Gyldendal Norsk Forlag AS)

Från vänster; Kia Johansson, Katarina Östlund Hägglund, Åsa Lodin, Gun Olsson, Anders Rönnbäck, Björn Westling. Saknas på bilden: Tina Björk

Literacy Education.

Metoden går ut på att man vid inläring av punktskrift börjar med ord som är meningsfulla för eleven - istället för traditionella metoder då man börjar med enskilda bokstäver. Man börjar med en helhet ("Whole to part instead of part to whole") som utgår från barnets intresseområde.

Försök att hitta meningsfulla ord för just denna elev - ett ord som får eleven att le eller reagera positivt på annat sätt. En pojke var mycket road av att åka buss – så exempelvis kan han öva på ordet "buss" istället för bokstäverna B-U-S-S.

Barnen får själva välja ord att öva på. Ett barn hade en storsyster som skulle tatuera sig och det ordet rörde sig ständigt i hans medvetande. "Tattoo" fick alltså en mening och hade stor betydelse just då – alltså blev det ett ord att öva på, både att skriva och läsa.

Man använder också förkortningar från början – vilket man inte normalt gör vid inläring av punktskrift (i USA – jag vet inte hur det är i Sverige). Detta ökar läshastigheten och därmed motivationen att läsa.

Grundförutsättningen är att eleven vill lära sig och inte att läraren vill lära ut. Exempel: pojken ovan som älskade att åka buss. Läraren förutsatte att han skulle välja ordet "buss" men det tyckte han var för enkelt och självklart, och nappade inte på idén. Läraren skojade med honom och hittade på en historia om bussen som lät "bip-bip". Det skrattade pojken lika mycket åt varje gång de pratade om bussen. Så "bip-bip" blev övningsordet.

- Principen är att om man redan känner till bakgrunden är det lättare att förstå.

- Kan man relatera till en känsla

minns man bättre

- Börja med att läsa hela ordet istället för att avkoda ordet och lära sig det bokstav för bokstav. Hur känns favoritorden?
- Börja med meningsfulla ord istället för vanligt förekommande ord (ex tattoo, bip-bip)
- Använd förkortningar
- Börja tidigt

Miljöbild från Albuquerque adobehus

I-M-ABLE lämpar sig för:

- Synskadade personer med en mild kognitiv nedsättning
- Barn som är motiverade att lära sig läsa punktskrift och som har en möjlighet att lära sig läsa
- Personer som inte gör framsteg med traditionella metoder.

Diane Wormsley var noggrann med att poängtera att det fanns många olika funktionsnedsättningar av olika grader bland barnen – och att det inte finns någon lösning som passar alla. Även denna metod måste anpassas utifrån barnets förutsättningar.

Diane Wormsley berättade om en elev vid namn Roger.

Hans ansikte och ögon var förstörda av tumörer. Inget motiverade honom när han gick i förskola och han hade stora svårigheter med att lära sig att läsa. Först vid 14 års ålder fick han hjälp genom metoden I-M-ABLE. Det blev en succé! På tre månader lärde han sig 80 ord i punktskrift då han fick arbeta med sitt favoritområde: motorcyklar. Han jobbade med olika ordkort, ett kort med ett ord i punktskrift på. När han blev otålig och inte fann ett ord letade han febrilt bland sina kort och kunde sedan visa. En dag bad han att få läsa en historia om motorcyklar för sina klasskamrater. Han klarade det!

Skillnader mellan svart- och punktskrift

Det finns enligt Diane Wormsley många skillnader mellan att lära sig läsa svartskrift och punktskrift:

- punktskriftsböcker kommer ofta långt senare än de i svartskrift

- det finns för litet urval i punktskrift

- barnen har inga självklara förebilder i form av andra läsare

- Punktläsaren kan inte ta hjälp av bildinformation för ökad förståelse

När man läser svartskrift har hjärnan en förutfattad mening om vad det står i en text. Om man ex. blockar nedre hälften av bokstäver i ett stycke går det alldeles utmärkt att läsa den ändå. (Blockar man däremot övre delen av bokstäverna är det nästan omöjligt att läsa.)

I punktskrift finns inte denna förutsägbarhet – man måste se hela cellen för att förstå. Tar man bort två punkter är det ju inte samma bokstav längre.

I svartskrift man kan också läsa ord även om man tar bort mitten av orden i en text:

En v----r d-g n-r T---y o-h A----a
k---r ö--r p-----t in t--l V---a V--
-----a, f-r de se n-----g m-----t
m-----t. En l---n, l---n f---a,
s-m k---r o-h b-r en s--r l-----e
h--t.

Tar man bort början är det mycket svårare!

-n ----er -ag -är ---my -ch ---ika
--kar --er ----ket -n --ll ---la ----
--lla, -år -e -e ----ting ---ket ----
--digt. -n ---en, ---en ---cka, -om
---mer -ch -är -n --or ----nde --st.

Så här lyder hela texten:

“En vacker dag när Tommy och Annika kikar över planket in till Villa Villekulla, får de se någonting mycket märkvärdigt. En liten, liten flicka, som kommer och bär en stor levande häst!
(Ur Pippi Långstrump av Astrid Lindgren)

Vi fick också prova att läsa texter utan vokaler resp. konsonanter och drog slutsatsen att allt detta också kan appliceras på punktskrift:

- Början av ett ord är oerhört viktig.

- Saknade vokaler går knappt att tolka

- Saknade konsonanter är omöjligt att tolka.

- Det viktigaste är att kunna utläsa konsonanterna

- När man tar bort vokalerna går det fortfarande att läsa

Skillnader i hur man läser punktskrift/svartskrift

Diane menar att när man läser med ögonen tar man ett ”foto” av hela texten som hjärnan sedan tolkar. Missar man något går man tillbaka i texten.

Fingrarna är mekaniska men om man är duktig kan man gå från att läsa bokstav till bokstav till att känna större textdelar och sedan läsa större sekvenser. Man börjar läsa de första bokstäverna och går sen fortare fram. Man vinner på att försöka öka läshastigheten och ta till sig helheter istället för bokstav för bokstav som lätt gör att man tappar motivationen.

Detta underlättar vid läsning av punktskrift:

- En kännedom om språket underlättar förståelsen

- Kunskap om grammatik och satslära

- God språkkännedom och gott ordförråd

Vill du läsa mer om I-M-ABLE? Sök på American Foundation for the Blind www.afb.org.

Vi möter ofta negativa attityder till punktskrift; "tyvärr måste du läsa punktskrift". Vi behöver ändra vår attityd till punktskrift. Här kan vi alla som arbetar med synskadade göra skillnad och i större grad erbjuda punktskriftsutbildning till den som önskar. Små barn får ofta börja senare med punktskriftsinläring än seende barn gör med svartskrift. Lär barnen så fort det går.

Kunskapen i samhället är låg om punktskrift.

Min slutsats blev; hur kan vi sprida kunskapen vidare i Sverige?

Workshop 2

Liam 6 år, dövblind

Den andra föreläsningen jag vill lyfta fram är av en lärare och mamma till 2 barn, där den ena sonen Liam är dövblind pga. en hjärnhinneinflammation vid 2 års ålder. Sandra Kenrick delade med sig av sina erfarenheter på ett mycket inspirerande sätt. Hon märkte att det fanns ytterst lite resurser och material att tillgå när Liam började intressera sig för former och för att lära sig saker. Han var redan innan sjukdomen intresserad av böcker och Sandra ville återuppväcka detta intresse.

Liam går i en vanlig skola och material anpassas för honom – både av Sandra själv och av resurser på skolan.

Sandra jobbar mycket med olika "experience books". När Liam lärt sig något eller fått en ny erfarenhet gör de en taktil bok eller en liten låda med saker som symboliserar det som hänt eller det han lärt sig. Efter

en dag på stranden kan boken innehålla ordet "sand" i punktskrift och de limmade in sand på den sidan i boken, en annan sida kunde ha en snäcka från stranden samt ordet "snäcka" i punktskrift.

Se exempel ur Liams erfarenhetsbok, när han lär sig att rosta bröd www.pathstoliteracy.org/blog/making-toast-conversation-box

Sandra ansåg det viktigt att Liam kände sig delaktig i allt som händer i klassrummet – men det kräver fantasi för att göra böcker och övnings exempel taktila. I början ska det bara stå ett ord på varje sida i boken – men en taktil koppling som gör att man förstår vad det är. Senare i skolgången kan man fylla på med sidnummer, titlar och mer text. Hon utgick hela tiden från ord som motiverade honom, exempelvis det egna namnet, mamma, hundvalp etc.

Liam tyckte mycket om pussel och Sandra tyckte att han skulle få fortsätta med det och gjorde egna mer taktila pussel till honom.

Ibland hade barnen namnskyltar. Sandra gjorde samtliga taktila och varje barn fick dessutom en fysisk symbol som gjorde att Liam förstod vem det var (en liten nalle, en blomma, en penna etc.). Detta i kombination med punktskrift förstås. Präglingstången var ett flitigt använt hjälpmedel för Sandra och Liam. Märk upp med präglingstape och taktila symboler i hemmet ex. lampa på/av, mikrovågsugn för att få in punktläsningen i vardagen.

Även den första matematiken symboliserade Sandra med egna böcker – exempelvis genom pärlor på snöre i kombination med punktskrift på präglingstape. Mer finns att läsa här av "Liams-mom": www.pathstoliteracy.org/blog/deaf-blind-son alt. <http://www.pathstoliteracy.org/blog/you-can-do-it>

Fler workshops

Det fanns många fler intressanta workshops men av utrymmes-skäl kan jag inte återge alla här. Betsy Flener och Joni Nygard berättade om många exempel på hur man kan göra överlägg för att i högre grad nyttja iPads för inläring av olika saker (ex geografi, geometri m fl.).

Här kan du läsa mer: www.attainmentcompany.com.

Resan har gett mig nya erfarenheter om hur viktigt det är med ett skriftspråk för alla. Även om mycket skiljer sig mellan den svenska och amerikanska pedagogiken har man ett och samma mål: att öka möjligheterna för alla att er hålla ett skriftspråk.

Jag uppfattade det som att många pedagoger är väldigt ensamma i sina respektive arbeten med synskadade i sina stater/länder och att erfarenhetsutbytet är viktigt. Många uppfinner hjulet om och om igen.

Jag hade hoppats på fler nyheter inom fysiska hjälpmedel. Jag hittade hjälpmedel för inläring av matematik i punktskrift - men Anders Rönnbäck från SPSM var vänlig nog att informera mig om att just när det gäller

“En värld av innovationer” i Montreal

**IMC 15 – 15th International
Mobility Conference Montreal,
Canada 6 - 9 Juli 2015**

Under 4 dagar i juli deltog jag i en internationell konferens,

International Mobility Conference IMC 15 i Canada. Efter en lång flygresa möttes jag av ett riktigt varmt sommarväder i Montreal. Konferensen hölls på

en stor och modern konferensanläggning i centrala Montreal. Det var ca 400 deltagare från 33 länder. Vi var 9 deltagare från Sverige. Programmet var

matematik har man inte samma teckentabell i USA och Sverige.

En ny punktskrivmaskin har vi börjat titta närmare på - den går att använda som en skrivare och har ett förmånligt pris. Denna kommer att finnas med på FFS konferens i Uppsala i mars.

Jag hade stor nytta av att få bolla mina erfarenheter med konferensdeltagarna från SPSM och MTM om hur de uppfattade olika saker i föreläsningarna. Ibland var det svårt att förstå den snabba amerikanska engelskan, och då jag själv inte är pedagog hade jag inte alltid tillräckliga kunskaper för att förstå innehållet till fullo.

Åsa Lodin
Iris Hjälpmedel

Så här tyckte ett par av konferensdeltagarna om GITWL:

Björn Westling, MTM

Vad tyckte du var mest lärorikt från GITWL 2015?

Flera saker, till exempel att man i U.S.A. verkar se möjligheter till läsning hos barn som kanske inte

alltid ses som blivande läsare. Och en del spännande insikter om 3D-tekniken, som jag tror kommer att få stor betydelse för undervisning och träning av taktill förmåga hos barn.

Vem rekommenderar du att delta nästa år i New Orleans?

Alla som har någon form av koppling till taktill läsning tycker jag. Men nästa år blir det också en spännande konferens i Stockholm: Tactile Reading (se: www.tactilereading.org).

Är det något som skiljer sig i USA från Sverige vad gäller inläring av punktskrift?

Jag blev själv överraskad av att inse hur stora kulturella skillnader det är mellan länder i hur man ser på punktskriften som teckensystem. I USA. arbetar man på att införa UEB som står för Unified English Braille, ett punktskriftssystem för engelska som ska vara gemensamt för många engelsktalande länder. Man ägnar väldigt mycket uppmärksamhet och tid för denna övergång som ändå inte tycks vara så omvälvande, UEB tycks

också vara ett komplext och svårt system.

Vad tycker du om det?

Jag tror att det skulle vara bra för många engelsktalande barn att få lära sig en punktskrift som är mindre komplex, till exempel utan förkortningar.

Skulle du vilja delta igen?

Absolut! Jag tänker att man som svensk gärna kan delta genom att hålla en presentation och dela med sig av sina erfarenheter.

Gun Olsson, MTM

Är det något du skulle vilja dela med dig av efter ditt deltagande på GITWL 2015?

En av föreläsarna, Anna Swenson, tog upp det faktum att allt fler barn faktiskt redan kan läsa och skriva när de börjar skolan nu för tiden. Viktigt alltså med tidiga insatser för att barn som ska läsa punktskrift får samma möjligheter att bekanta sig med sitt skriftspråk. Tidiga insatser, i olika former, var också ett återkommande tema på många workshops.

omfattande och innehöll gemensamma föredrag, workshops, posterpresentationer och utställningar.

Jag höll en muntlig presentation om skridskoåkning för barn med synnedsättning – gruppaktivitet.

Syftet med skridskoåkningen var att barn med synnedsättning skulle få möjlighet att träffa andra barn med synnedsättning och få möjlighet att prova på aktiviteten skridskoåkning. Deltagarna var barn 6-13 år med svår synnedsättning och blindhet. Två till sex deltagare i varje grupp. Aktiviteten var 2 dagar under höstlovet.

Salome Ntsoelengoe är en kvinna från Sydafrika som arbetar på en skola för blinda barn. Där fanns det inte tillgång till hjälpmedel utan hon vädjade till oss som satt och lyssnade till hennes presentation att om vi har gamla hjälpmedel så mottog hon gärna alla slags hjälpmedel. Det visade sig att de bilder hon visade på barnen som tränade orientering och förflyttning använde gamla trasiga kappor. Här var det inte tal om att ha rätt längd/inställning eller doppsko. Bara att man har en kapp. Om någon är intresserad av att skänka gamla hjälpmedel kan man kontakta Salome Ntsoelengoe på Sibonile skolan i Sydafrika. På denna skolan går det 180 barn, med synnedsättning, blindhet, albinism och dövblindhet.

En annan intressant föreläsning handlade om Yoga och dans där man hade kommit

fram till att man sett effekt av att stimulera den sensomotoriska utvecklingen hos förskolebarn med grav synnedsättning. Det var viktigt att börja så tidigt som möjligt och att man utförde detta så ofta som möjligt. En timme i veckan i 8 veckor. Sex barn ingick i projektet. Åldern var 2,5 – 6 år. Träningen utfördes i förskolan och hemmet. Yoga rutinen bestod av uppvärmning – proprioception – stående hållning – dynamiska fas – liggande hållning och avslappning.

I Australien har man kommit fram till att unga barn kan lära sig orientering och förflyttningsteknik, som inkluderar att använda vit käpp vid förflyttning vid unga år. Tidig intervention av orientering och förflyttning visar resultat av the Australian Early Years Framework: Här menar man att barn har en stark känsla av identitet. Det finns ett samband och barnen bidrar med deras värld. Barnen har en stark känsla av välbefinnande. De är säkra och engagerade elever. Barn är effektiva kommunikatörer. Utvecklingen av orientering och förflyttning samt läs och skrivfärdighet är två kärnkomponenter av de tidiga årens utveckling.

Tidig intervention av orientering och förflyttning kan potentiellt ändra perspektivet på blindhet. De professionella menade att man måste ifrågasätta sina egna antagande runt synnedsättningen/den förlorade synen och möjligheterna för de

unga barnen. De professionella menade också att man måste flytta från ett seende perspektiv och förstå hur individer med blindhet eller synnedsättning uppfattar världen på ett annat sätt. Därefter kan man främja utvecklingen av de färdigheter som behövs för självständighet.

Det var en fantastisk erfarenhet att få möjlighet att delta i denna konferensen.

Nästa gång kommer IMC 16 konferensen att hållas i Dublin, Irland 26 – 29 juni, 2017.

Helena Olivik
Synpedagog

Synerheten Barn och ungdom Lund

Ekeskolan har en egen facebook-sida. Här vill vi visa upp vår verksamhet och hålla gamla elever och de nuvarande elevernas familjer uppdaterade på vad som händer. Vi har många följare och får alltid många "likes". Välkommen att gå in och titta du också!

... samt orientering och förflyttning därstädes

Det var med stora förväntningar och inte så lite nervositet som jag satte mig på flygplanet som skulle ta mig till andra sidan Atlanten, närmare bestämt Montreal, Canada. Jag hade förmånen att delta som föreläsare (Presenting Author) vid International Mobility Conference (IMC 15) 6-9 juli förra året.

Ett av mina arbetsområden är orientering och förflyttning (O&F), ett område jag tycker mycket om att arbeta och utveckla inom. Jag jobbar som arbetsterapeut på Syncentralen i Örebro där jag främst möter personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning/dövblindhet. Tillsammans med vår sjukgymnast har jag utarbetat ett koncept som vi erbjuder till personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning/dövblindhet som önskar genomgå grundutbildning i O&F. Vårt koncept utgår från "Utveckling av Nationell standard för syncentralerna i Sverige i Orientering och förflyttning (O&F)", en projektrapport från 2007.

Jag valde att skicka in ett abstract till IMC 15 där syftet var att presentera vårt koncept och för att kunna ta till sig kunskap samt att utbyta erfarenheter inom O&F. För att finansiera resan sökte jag stipendium bland annat från FFS. Detta gjorde det möjligt för mig att presen-

tera mitt abstract samt att delta i konferensen. Min presentation var sista dagen där den ingick i blocket "Models and Approach". Jag var sist ut i en grupp på totalt fyra presentationer.

Det var nervöst i början när jag gick upp i talarstolen och såg min presentation på de två stora bildskärmarna i lokalen. Nervositeten lättade dock efterhand som jag kom igång. Vi som presenterade hade fått tydliga direktiv på att presentationen fick ta max 15 minuter exklusive frågor. En tidsram som är bra men en utmaning för den som presenterar! Det gäller att få fram det man vill förmedla samtidigt som det ska finnas en röd tråd genom hela presentationen.

Titeln på min presentation var "Orientation and Mobility in a low vision clinic for persons with combined hearing and vision loss / deafblindness". Jag började berätta lite kortfattat om att vi i Sverige har Syncentraler runt om i landet där vi erbjuder träning i orientering och förflyttning, att träningen både genomförs vid Syncentralen men också i personens närmiljö. Därefter gick jag in på kombinationen syn- och hörselnedsättning/dövblindhet och lade fokus på Ushers syndrom, då de flesta

jag möter i mitt arbete i träning i O&F har detta syndrom. Därefter berättade jag om vårt utvecklingsarbete och hur vi har lagt upp det, steg för steg. Vi erbjuder individuell träning i O&F över tid, vissa perioder mer intensivt andra perioder träning på egen hand. Personen möter förts mig på Syncentralen för att samtala om behov, förväntningar och önskemål. En intervju utifrån Canadian Occupational Performance Measure (COPM) genomförs också där personen får skatta vilka sträckor som är viktigast att träna för just den personen och hur de sträckorna går att gå i dag både när det är ljus och mörkt. Därefter möter personen vår sjukgymnast vid ett antal tillfällen för att bland annat träna balans, kroppshållning – ergonomi med käpp, käppteknik och utslag. Vidare träffar personen mig igen och vi tränar ledsagningsteknik, självskydd och teknikträning. Först inomhus sedan utomhus i lugn miljö. Därefter träffas vi och tränar den sträcka som personen själv har skattat som den viktigaste att börja träna. Avslutningsvis träffar personen både vår sjukgymnast och mig för uppföljning och utvärdering.

Jag ser detta tillfälle som en lärdom och tar med mig mina erfarenheter till nästa gång. Man växer när man tvingar sig själv

ur trygghetszonen. Hur läskigt och pirrigt det än var så skulle jag gärna göra det igen om jag fick chansen.

Det var verkligen givande dagar och fantastiskt roligt att få ta del av andras kunskap och erfarenheter inom O&F både via posters, föreläsningar och workshops. Jag deltog i ett studiebesök vid Institut Nacareth et Lousi-Braille (INLB). Det var lärorikt att få vara på plats i deras lokaler och möta olika yrkesprofessioner. De hade bland annat påbörjat ett projekt inom O&F där personen fick gå in i ett rum med en filmduk på tre väggar. Via en projektor och en ljudanläggning kunde olika miljöer presenteras. I ett datorprogram kunde de ändra de olika miljöerna tex från dag till natt, sol till regn, mycket trafik i rörelse, bevakat övergångsställe osv. Personen som vill träna O&F kunde då ”utsättas” för olika situationer och miljöer för att vara mer förberedd när personen kommer ut och tränar i verklig miljö. Projektet var väldigt nytt och vi var inte tillåtna att ta kort i rummet. Något jag blev varse när jag försökte fotografera... Det blir spännande framöver att höra mer om detta projekt.

Konferensen gav mig också möjlighet att skapa ett interna-

SRF:s projekt om idrott, aktivitet och hälsa för barn och unga med synnedsättning

SRF driver ett projekt om idrott, aktivitet och hälsa för barn och unga med synnedsättning tillsammans med Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH) och Riksidrottsförbundet (RF). Projektet finansieras med medel från Allmänna arvsfonden. Utgångspunkten är alla barns rätt till en likvärdig undervisning i idrott och hälsa och en aktiv fritid. Under projektets första år kartläggs vilken kunskap om funktionsnedsättningar, som blivande idrottslärare får under sin utbildning. Kartläggning görs även av vilken kunskap om funktionsnedsättning,

som blivande förskollärare och lärare som ska undervisa yngre elever får i sin utbildning. Vidare tittar projektet på vilken kunskap ledare inom RF får om funktionsnedsättningar. Vi vill också belysa hur syncentralerna arbetar med fysisk aktivitet och hur fysioterapeuterna/sjukgymnasterna samverkar med externa aktörer. Resultaten från kartläggningarna ska användas för att bedöma vad som kan behövas i form av material inför ansökan om medel för de kommande projektåren.

Kontakt: Cecilia Ekstrand, SRF

tionellt kontaktnät samt utbyta kunskap och erfarenheter inom orientering och förflyttning. Att få möjlighet att utbyta erfarenheter internationellt kan nog inte överskattas. Jag kan konstatera att Skandinavien håller sig väl framme. Att sedan Montreal visade sig i stort sett helt fransktalande är en annan historia...

Elin Lundin
Arbetsterapeut
Dövsblindteamet Örebro

Lars Hellström har lämnat oss men också många lösningar efter sig

Lars Hellström har strax efter jul lämnat oss. Hans tre söner Björn, Martin och Ola äger och driver företaget Multilens i Mölnlycke. De var också några av de första anställda när Lasse startade företaget 1983 tillsammans med mamma Karin. Dessförinnan hade Lasse Hellström utvecklat sina optiska kunskaper genom att från 1952 vara gesäll hos Langes Optik och jobbat i verkstaden med inslipningar hos Hendéns, två legendariska optikerföretag i Göteborg. Lasse flyttade 1972 till Stockholm och jobbade inom American Optical, men ville inte flytta till Köpenhamn som Skandinavienchef utan startade upp företaget RX Optik i Stockholm som 1978 flyttade till Mölndal.

Landstingens Syncentraler växte upp från 1973 och vände sig allt oftare till RX Optik. Lasse sålde företaget med ett tiotal anställda och fick startkapitalet att bilda Multilens AB.

Lasse Hellström hade hela livet familjen omkring sig och under de första åren hette majoriteten av de anställda Hellström. Så är det inte längre. Multilens har fler än 60 anställda och exporterar till fler än 25 länder. Lasses tankar om bättre optik har skapat många mervärden.

Lasse kallades i Danmark

Lars Hellström med kikarglasögon

– som blev det första exportlandet – för Georg Gearlös, som i svensk översättning betyder Oppfinnar-Jocke. Han utvecklade tanken på aplanatiska optiksystem och med sin hantverksskicklighet lyckades han i det hemliga rummet på Multilens göra flerfokala glas med en metod som idag kallas ML OPTIO. ML VIDÍ och flera andra produkter med förnamnet ML var Lasses tankar baserade på människors behov och syncentralsoptikernas dialog med Lasse. Hans kontakter med landets ortoptister och deras behov av prismaglas var också många.

Minnet av Lasse handlar självklart om de produkter som

Lasse var med om att utveckla. Som unika optiska lösningar.

Men han var också en lugn, trygg och pålitlig vän som med sin livserfarenhet kunde ge oss andra råd om hur man kunde göra.

De råden var baserade på att han lyssnade och gick hem och gjorde. Han lämnar inga rapporter, ritningar eller böcker efter sig. Han efterlämnar unika produkter som går att använda praktiskt och som gör skillnad. Han sade ofta att kreativa optiker är en sorts personer som finner lösningar, medan andra säljer glasögon. För Lasse fanns det ett stort utrymme att vara en av landets mest kreativa optikut-

vecklare. Han är också en viktig del av vår synhistoria och den lever vidare med sönerna och alla vi andra som fick förmånen att vara hans vänner och samarbetspartners. Tack för det Lasse.

Krister Inde
Synpedagog fil dr
Jörgen Gustafsson
leg optiker, tekn dr

Workshop i Orientering och förflyttning 26-28 april 2016

Hagabergs folkhögskola Södertälje

Detaljerad annons med schema, kostnad och hur du anmäler dig kommer att presenteras på hemsidan under februari 2016.

www.forumvision.se

TEMA:

Orientering och förflyttning i stadsmiljö

Taktila ledstråk med Emma Newman

Att orientera i trafikmiljö med Emmelie Reinson

Praktiska övningar och reflektioner.

Uppföljning av workshop 2015.

Ta gärna chansen att dela med dig av erfarenheter, utvecklingsarbeten etc. utrymme kommer att finnas för korta presentationer. Anmäl i förväg vad du vill berätta om till: christina.hassel@ltv.se

WWW.LVI.SE

Produkter som hjälper dig se!

När synen blir sämre har LVI mycket att erbjuda dig, t ex:

- Arbetsplatsbelysning och förstörande belysning
- MagniLink Visus – lättanvänt elektroniskt förstöringsglas
- MagniLink S – portabel läs- och avståndskamera för PC/Mac
- MagniLink Zip – bärbar läskamera med alla funktioner
- Programvara – för en tillgänglig dator och telefon
- Daisypelare – lyssna på böcker, ta noteringar mm

Vill du veta mer? Besök www.lvi.se eller ring oss på 0470-72 77 00.

Kontakta oss på www.lvi.se / 0470-72 77 00

MagniLink Zip

MagniLink S

Belysning MagniLink Visus

WWW.LVI.SE

LVI har funnits i branschen i över 35 år och är en av världens ledande tillverkare av synhjälpmedel. Våra produkter utvecklas och tillverkas i Sverige.

Kalendern

2016

17-18 mars

FFS konferens och årsmöte

Hotell Uplandia, Uppsala

www.ffss.se

21-26 mars

CSUN, International Technology and Persons with Disabilities Conference

San Diego USA

www.csun.edu/conference/2016

26-28 april 2016

Forum Vision: Workshop i Orientering och förflyttning

Hagabergs folkhögskola

www.forumvision.se

18-20 maj

SightCity

Frankfurt am Main Tyskland

www.sightcity.net

1-4 juni

International Conference on Cerebral Palsy and other Childhood-onset Disabilities

Stockholm

<http://eacd2016.org/>

19-21 June

Cities for mobility, 8th International Congress

Stuttgart Tyskland

<http://www.cities-for-mobility.net>

13-15 juli

Pre –Conference 11-12 juli

15th International Conference on Computers Helping People with Special Needs

Linz Österrike

<http://www.icchp.org/>

1-5 augusti

XXXVIth Convention of pedagogy for the blind and visually impaired 2016

Graz Österrike

www.icevi.org

18-25 augusti

WBU-ICEVI Joint Assemblies

Orlando USA

www.icevi.org

8-9 september

Forum Vision

Göteborg

www.forumvision.org

22-23 september

LVI-dagarna

Växjö

www.lvi.se

5-8 oktober

Ever 2016 Congress

Nice Frankrike

www.ever.be

19-21 Oktober

Closing the Gap

Minneapolis USA

<http://www.closingthegap.com/>

27-30 Oktober

International Agency for the Prevention of Blindness 10th General Assembly

Durban Sydafrika

<http://www.iapb.org/>